

Міжнародні організації, такі як Світовий банк, Міжнародний валютний фонд (МВФ), Організація Об'єднаних Націй (ООН) та інші, відіграють важливу роль у підтримці економічного розвитку та подоланні бідності. Основні напрямки діяльності цих організацій включають: фінансова допомога (міжнародні організації надають кредити та гранти для розвитку інфраструктури, освіти та охорони здоров'я, що сприяє економічному розвитку); інвестиції в людський капітал (через програми освітньої та професійної підготовки міжнародні організації допомагають країнам розвивати людські ресурси, що підвищує рівень зайнятості та доходів); технічна допомога та консультації (міжнародні організації надають технічну підтримку урядам у розробці стратегій економічного розвитку та боротьби з бідністю); ініціативи спрямовані на сталий розвиток (програми, що спрямовані на комплексне подолання бідності через забезпечення доступу до освіти, здоров'я, чистої води та інших ресурсів). Таким чином, участь міжнародних організацій у розбудові локальних економік допомагає створювати умови для економічного зростання та скорочення рівня бідності.

Висновки. На основі проведеного дослідження можна зробити висновок, що боротьба з бідністю потребує комплексного підходу, що включає як державні економічні програми, так і розвиток соціальних підприємств та активну участь міжнародних організацій. Успішна інтеграція цих заходів дозволить значно знизити рівень бідності, підвищити рівень життя малозабезпечених та стимулювати економічне зростання.

Література:

1. Кравченко М. В. Шляхи подолання бідності в контексті сучасного стану соціального захисту населення України. Теорія та практика державного управління. 2010. Вип. 3. С. 214-220.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ МЕХАНІЗМИ ПРОТИДІЇ БІДНОСТІ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ

Степаненко С.В.,
sv_stepanenko@ukr.net

Калінін Є.І.
optimus_jeka@ukr.net

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

Щербина А.В.
nst56@ukr.net

*Товариство з обмеженою відповідальністю виробничо комерційна компанія «Арія»,
м. Полтава*

Ефективний розвиток національної економіки потребує від будь-якої держави комплексного підходу до його планування та публічного управління. Бідність як складне соціально-економічне явище несе довгострокові загрози для національного та місцевого розвитку. Відповідно зволікання у подоланні бідності зараз – це загублені можливості процвітання країни та громад у майбутньому, позаяк бідність призводить до втрати дитячих талантів, до нереалізованих потенціалів людей, до демотивації творчої, соціальної, політичної та інших форм активності.

На жаль, проблема бідності, що була актуальна для нашої країни протягом десятиліть, посилилася з початком російсько-української війни у 2014 році, а особливо – після повномасштабного вторгнення у 2022 році. Повномасштабна війна в Україні, що супроводжується загарбанням російським агресором українських теренів, веденням активних бойових дій, знищенням виробництв, інфраструктурних об'єктів, призвела до

падіння ВВП та скорочення національної економіки. Закриття підприємств, скорочення робочих місць, зростання безробіття та вимушеної неповної зайнятості, зменшення розміру оплати праці мали наслідком падіння реальних доходів українців та різке зростання рівня бідності населення.

З огляду на це, одним із гострих нагальних питань соціально-економічної політики держави наразі є формування комплексного механізму подолання бідності в Україні. Побудова цього механізму має враховувати набір ефективних інструментів пасивної та активної політики держави щодо боротьби з бідністю. При цьому інструментарій пасивної політики зазвичай спрямований на подолання бідності через адресну матеріальну допомогу нужденним, натомість заходи активної політики орієнтовані на запобігання зубожінню населення шляхом дієвого сприяння зайнятості, розвитку підприємництва, фінансової обізнаності тощо [5, с. 29].

Певним орієнтиром у здійсненні заходів подолання бідності для багатьох країн є Резолюція Генеральної Асамблеї ООН від 25 вересня 2015 року «Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року». Резолюція закликає уряди країн світу до 2030 року: а) ліквідувати крайню бідність для всіх людей на планеті (добове споживання на суму менш ніж 1,25 американських доларів); б) скоротити щонайменше вдвічі частку чоловіків, жінок і дітей різного віку, які перебувають у бідності; в) запровадити на національному рівні необхідні системи та заходи соціального захисту і до 2030 року досягти істотного охоплення бідних та вразливих категорій населення; г) забезпечити усім жінкам і чоловікам, особливо незаможним та вразливим, рівність прав на економічні ресурси, доступність базових послуг, можливості володіння і розпорядження землею та іншими об'єктами власності, доступ до успадкованого майна, природних ресурсів, новітніх технологій та фінансових послуг, включно з мікрофінансуванням; д) підсилити життєстійкість малозабезпечених та вразливих категорій населення, зменшити їх незахищеність і вразливість перед екстремальними явищами, викликаними зміною клімату, іншими соціально-економічними й екологічними потрясіннями [4].

Для країн, що розвиваються в умовах мирного часу, основний спосіб боротьби з бідністю – це підвищення рівня та якості життя, створення для громадян можливостей для ефективної праці та належної її оплати, підвищення рівня добробуту населення. Боротьба з бідністю є непростим завданням, яке вимагає комплексного підходу на різних рівнях, від урядових програм до громадських ініціатив. Водночас, зусилля держави, спрямовані на вирішення проблеми бідності, у своєму оптимальному варіанті мають поєднувати активну соціальну політику, орієнтовану на підвищення зайнятості та створення умов для гідної праці, з ефективною підтримкою вразливих категорій населення.

Цілком зрозуміло, що в умовах війни подолання бідності в Україні є вкрай важким і складним завданням, що вимагає комплексного підходу та спільних зусиль різних секторів суспільства. Наразі боротьба з бідністю в Україні є величезним викликом, адже військові дії призводять до значних економічних втрат, знищення інфраструктури, втрати робочих місць та зростання кількості внутрішньо переміщених осіб. Попри все, існують кроки, які можуть допомогти пом'якшити вплив війни на соціально-економічний стан країни та її громадян:

1. Забезпечення належної гуманітарної допомоги постраждалим особам. Гуманітарна допомога може включати в себе надання необхідних життєвих ресурсів, таких як їжа, вода, медичні послуги, засоби гігієни, для забезпечення базових потреб населення. Допомога благодійників також може включати в себе надання тимчасового житла та матеріальної підтримки для тих, хто втратив свої домівки через війну. Крім того, гуманітарні місії можуть фінансувати програми освіти для дітей та дорослих, що стали жертвами війни. Також гуманітарні організації можуть надавати психосоціальну підтримку вразливим категоріям населення. Водночас, варто зауважити, що гуманітарна

допомога є тимчасовим заходом, але вона може забезпечити критичні ресурси та допомогти зберегти життя та здоров'я тих, хто постраждав внаслідок конфлікту. У комбінації з іншими заходами гуманітарна допомога може сприяти покращенню умов життя та подоланню бідності в умовах війни [6].

2. Розширення програм соціальної підтримки для тих, хто постраждав від війни, включаючи сім'ї загиблих, людей з інвалідністю та інші вразливі групи. Соціальна підтримка відіграє важливу роль у подоланні бідності в умовах війни, допомагаючи тим, хто став жертвою конфлікту, зберігати гідність та задовольняти базові життєві потреби [3]. Напрямами соціальної підтримки вразливих верств населення в умовах війни можуть бути: а) допомога сім'ям з низьким доходом (внаслідок втрати роботи або інші негативні наслідки війни); б) програми соціальної підтримки, спрямовані на захист прав дітей та молоді, забезпечення їхньої освіти та медичного обслуговування; в) запровадження та фінансування спеціальних програм для захисту прав жінок, людей з інвалідністю та інших вразливих категорій; г) психосоціальна допомога для тих, хто має порушення психоемоційного здоров'я через війну; д) програми реабілітації та відновлення для ветеранів; е) реінтеграційні програми для тих, хто був вимушений покинути свої домівки через війну.

3. Розробка програм для тимчасового працевлаштування, перекваліфікації та навчання. Подібні програми сприяють підвищенню рівня кваліфікації населення, створенню нових можливостей для заробітку, покращенню конкурентоспроможності працівників та забезпеченню їх доступу до високооплачуваних робочих місць. Програми сприяння зайнятості можуть бути спрямовані на підтримку внутрішньо переміщених осіб, допомагати їм адаптуватися до нових умов ринку праці та знаходити нові можливості для професійної самореалізації.

4. Забезпечення фінансової підтримки та можливостей мікрокредитування, що може стимулювати розвиток підприємництва та сприяти підприємцям-початківцям у започаткуванні власного бізнесу. Окремим напрямом фінансової підтримки є мікрокредитування. Важливою метою мікрокредитування є скорочення бідності через фінансову та соціальну залученість незаможних верств населення. Мікрокредити можуть бути особливо корисними для сільського населення та для осіб, що проживають у віддалених районах, приміром у гірській місцевості. Вони можуть допомагати розвивати агропромислове виробництво та інші види діяльності, що сприяє розвитку регіонів та зменшенню бідності у сільській місцевості [1].

5. Залучення міжнародної спільноти до надання фінансової та технічної допомоги для подолання гуманітарних та економічних проблем українського суспільства. Сьогочасна міжнародна допомога відіграє важливу роль у стримуванні бідності в Україні, надаючи додаткові ресурси та підтримку жертв воєнних дій. В умовах війни для України важливою є можливість отримувати різноманітні гранти від закордонних партнерів та міжнародних організацій, які спрямовані на різні аспекти гуманітарної допомоги, соціально-економічного відновлення, безпеки та інші потреби.

Такі організації, як Червоний Хрест, Дитячий фонд ООН (UNICEF), Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (UNHCR) та інші зазвичай виділяють гранти для надання гуманітарної допомоги, зокрема на їжу, медичну допомогу, притулок та інші необхідні ресурси. Світовий банк, Міжнародний валютний фонд (МВФ) та інші фінансові інституції здебільшого орієнтовані на надання фінансової допомоги Україні для відновлення економіки та забезпечення стабільності економічної системи. Програми Організації Об'єднаних Націй, Європейського союзу, інших міжнародних організацій та об'єднань можуть надавати гранти для реалізації проєктів розвитку в Україні в різних галузях.

Різні організації та фонди, на кшталт Європейського фонду підтримки демократії, виділяють грантові кошти для проєктів, спрямованих на підтримку демократичних перетворень, на розвиток громадянського суспільства, прав людини та демократії.

Окремі фінансові ресурси у формі благодійних внесків або грантових пропозицій можуть виділятися представниками країн-партнерів України та спрямовуватися на гуманітарну допомогу, підтримання макрофінансової стабільності економічне відновлення тощо. Важливо відзначити, що гранти можуть бути надані на конкретні проекти чи програми відповідно до потреб та пріоритетів, визначених як самою Україною, так і донорами чи міжнародними організаціями.

Отже, за поточних обставин відновлення національної економіки, а відтак, і нівелювання бідності неможливі без міжнародної фінансової підтримки. Так, у 2022 році міжнародні партнери, за даними НБУ, переказали Україні близько 32 млрд американських доларів [2, с. 229], що дало змогу уряду профінансувати роботу органів влади, галузі освіти та охорони здоров'я, забезпечити необхідний соціальний захист населення. Суттєва частка партнерських коштів у 2022-23 роках надходила на кредитній основі, через що зростав розмір державного боргу.

Поточна соціально-економічна ситуація у нашій державі характеризується тривалою російською воєнною агресією, що збільшує людські і матеріальні втрати України, призводить до нових жертв та руйнувань, постійно позбавляє багатьох українців засобів існування. Складність становища посилюється значною залежністю України від міжнародної макрофінансової допомоги. На нашу думку, у цей складний час для країни для збереження її людського потенціалу та обмеження бідності державі варто опікуватися двома ключовими напрямками.

По-перше, варто максимально підтримувати розвиток вітчизняної економіки, передусім тих сфер, які зможуть відновити її діяльність на новому, технологічному рівні. Серед таких галузей варто назвати освіту та сферу інформаційних технологій. Пройшовши крізь обмеження пандемії та перші місяці катастрофічної невизначеності після повномасштабного вторгнення, ці галузі до певної міри адаптувалися і стали менш залежні від географічних чи ресурсних умов завдяки можливостям віддаленої роботи та акценту саме на людський потенціал.

По-друге, в умовах війни держава та суспільство мають приділяти значну увагу антикорупційній боротьбі. Так, зниження рівня корупції може сприяти більш ефективному використанню державних ресурсів. Коли гроші спрямовуються на соціальні та економічні програми, а не потрапляють у кишені корупціонерів, це покращує рівень та якість життя людей, зокрема і постраждалих від війни. Вільне від корупції суспільство сприяє створенню системи можливостей, реалізації права і свобод людини та громадянина, дотриманню принципів справедливості та рівності. Навіть в умовах війни та повоєнного відновлення успішні антикорупційні заходи здатні покращити інвестиційний клімат, що в свою чергу може сприяти економічному зростанню та створенню робочих місць. Таким чином, боротьба з корупцією є важливим аспектом стабільності та розвитку країни, особливо в умовах війни. Зменшення корупційних ризиків може позитивно впливати на рівень бідності, забезпечити більш ефективне використання ресурсів та сприяти соціально-економічному відновленню під час війни.

Література:

1. Боднар О. Партола А. Мікрофінансування як інструмент подолання бідності. *Розвиток фінансів, аудиту, бухгалтерського обліку та оподаткування: реалії часу: І Міжнародна науково-практична інтернет-конференція студентів, аспірантів та молодих вчених пам'яті видатного українського вченого-економіста Сергія Ілліча Юрія (м. Кам'янець-Подільський, 01 лютого 2022 р.)*. Кам'янець-Подільський: НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут». 2022. С. 173-175.

2. Лучик С. Д., Лучик М. В. Бідність в Україні: реалії сьогодення і прогнози щодо її подолання. *Проблеми економіки*. 2022. № 4 (54). С. 222-231.

3. Павлюк Т., Середницька Л. Соціальна підтримка та соціальні послуги внутрішньо переміщеним особам в умовах війни. *Економіка та суспільство*, 2023. № 50. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-17>

4. Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року. <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/>.

5. Юрчик Г. М., Самолюк Н. М. Аналіз та механізми подолання бідності в Україні. *Статистика України*. 2014. № 1. С. 25-31.

6. Яценко Г. А. Управління гуманітарними кризами під час війни. *Ефективність державного управління*. 2023. № 1 (74/75). С. 81–85. <https://doi.org/10.36930/507414/>.

СТРАТЕГІЧНІ ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ БІДНОСТІ, ГОЛОДУ ТА НЕРІВНОСТІ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Харченко Д.О.

*Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
npnu174@gmail.com*

Актуальність. Сталий розвиток є одним із ключових викликів сучасності, що стоїть перед державами всього світу. Проблеми бідності, голоду та нерівності між різними соціальними верствами суспільства є основними перешкодами на шляху досягнення справедливого та стабільного майбутнього. Для України, як для країни, що проходить етапи трансформації економіки та соціальних структур, питання сталого розвитку є особливо актуальним. Дослідження механізмів подолання бідності, голоду та нерівності допомагає знайти практичні рішення для створення більш рівноправного та сталого суспільства.

Метою статті є аналіз основних шляхів подолання бідності, голоду та нерівності в контексті реалізації стратегії сталого розвитку.

Методика й організація дослідження. Використано методи порівняльного аналізу та систематизації інформації для визначення найбільш ефективних підходів до вирішення проблем бідності, голоду та нерівності.

Результати дослідження. Розглядаючи основні виклики, з якими стикаються країни, вивчаючи можливі рішення на прикладі національних і міжнародних ініціатив, здійснений аналіз публікацій (М. Галабурда, Т. Димань, О. Салавор, О. Мартинюк О. Ничик, Л. Петрашко, Є. Шаповалов, І. Якименко) дозволив виокремити основні стратегічні шляхи подолання бідності, голоду та нерівності в контексті сталого розвитку. Зупинимось на них детальніше.

По-перше, подолання бідності. Бідність є багатофакторним явищем, яке залежить від економічних, соціальних і політичних чинників. За даними ООН, понад 700 мільйонів людей у світі живуть у крайній бідності, що є серйозним викликом для сталого розвитку. Для зниження рівня бідності важливо забезпечити доступ до гідної праці, підтримку малого та середнього бізнесу, а також створення умов для економічної мобільності. На національному рівні держави повинні розробляти програми соціального захисту, що охоплюють усі верстви населення, особливо вразливі групи, як-от люди похилого віку, діти та особи з інвалідністю. Важливу роль відіграє також освіта, яка дозволяє людям отримати необхідні навички для активної участі в економічному житті.

По-друге, подолання голоду. Голод є однією з найгостріших проблем сучасного світу. За даними FAO понад 820 мільйонів людей страждають від хронічного недоїдання. Подолання голоду передбачає впровадження комплексних програм підтримки сільського господарства, забезпечення продовольчої безпеки та боротьби з наслідками кліматичних змін. Однією з важливих ініціатив є підтримка фермерів у сільських регіонах через забезпечення доступу до технологій, фінансових ресурсів і ринків збуту